

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

AFRIKAANS HUISTAAL V2

FEBRUARIE/MAART 2017

MEMORANDUM

PUNTE: 80

Hierdie memorandum bestaan uit 28 bladsye.

NASIENRIGLYNE

1. As 'n kandidaat meer as die verlangde getal vrae gedoen het, word net die eerste antwoord/respons nagesien. **(Die kandidate mag nie die opstelvraag en die kontekstuele vraag oor dieselfde genre beantwoord nie.)**
2. As 'n kandidaat in AFDELING A al vier vrae oor die gesiene gedigte beantwoord het, word die eerste twee gedigte se antwoorde nagesien.
3. As 'n kandidaat in AFDELING B en C twee kontekstuele vrae of twee literêre opstelle beantwoord het, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer. As 'n kandidaat al vier die vrae in AFDELING B en C beantwoord het, word die eerste antwoord in elke afdeling nagesien mits een kontekstuele vraag en een opstelvraag beantwoord is.
4. As 'n kandidaat twee antwoorde gee en die eerste antwoord is verkeerd, maar die tweede antwoord is reg, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer.
5. As antwoorde verkeerd genommer is, word die antwoorde volgens die memorandum nagesien.
6. As 'n spelfout die betekenis van die antwoord beïnvloed, word dit verkeerd gemerk. As die spelfout nie die betekenis van die antwoord beïnvloed nie, word dit as korrek beskou.
7. *Literêre opstel*
As die opstel korter as die verlangde lengte is, word die kandidaat nie geïgnoreer nie omdat hy/sy, hom-/haarself geïgnoreer het. As die opstel te lank is, assesseer dit op meriete en bespreek dit met die senior nasiener. Die memorandum is slegs 'n riglyn, daarom moet ander relevante inhoud as korrek beskou word. Gebruik die aangehegte rubrieke om die literêre opstelle na te sien.
8. *Kontekstuele vrae*
As 'n kandidaat nie aanhalingstekens gebruik waar 'n vraag dit vereis nie, word die kandidaat nie geïgnoreer nie.
9. Vir oop vrae word geen punte toegeken vir JA/NEE/EK STEM SAAMEK STEM NIE SAAM NIE. Die rede/motivering moet oorweeg word.
10. Geen punte word vir WAAR/ONWAAR of FEIT/MENING toegeken nie. Die rede/motivering/bewys verdien die punt.

AFDELING A: GEDIGTE**VRAAG 1: LITERERE OPSTEL**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte **ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: POËSIE** nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Die ek-spreker (as akteur) besin oor die akteur/mens wat dikwels lank moet wag/geduld moet beoefen/afhanklik is van toestemming om sy/haar rol op die lewensverhoog te gaan vertolk**, want die Regisseur is in beheer./Bv. versreël 3–4 (Kwatryn 10): *en wag dat u my toelaat om oplaas my rol te gaan vertolk ...*
- **Die mens se ongeduld en haas om sy/haar rol in die lewe/op die lewensverhoog te vertolk, word deur die spreker verwoord**, want dikwels moet die mens lank wag vir die geleentheid/toestemming wat hy/sy nodig het./Bv. versreël 1–2 (Kwatryn 10): *Agter die skerms, lank reeds gegrimeer .../... en wag dat u my toelaat om oplaas my rol te gaan vertolk ...*
- **Die ek-spreker spreek die mens se ongeduld om te wag op opdragte van die Regisseur in die gedig aan**, want die Regisseur/God besluit wanneer jy jou lewensrol mag vertolk./Bv. versreël 3–4 (Kwatryn 10): *... en wag dat u my toelaat om oplaas my rol te gaan vertolk ...*
- **Die spreker, soos die universele mens, dink na oor sy/haar onsekerhede oor sy/haar lewe/werk/optrede/toneelspel**, want hy/sy wonder of daar enige erkenning sal wees./Bv. versreël 1 (Kwatryn 11): *As daar applous was vir die laaste maal ...*
- **Die spreker verwoord die mens se versugting na erkenning/regverdigheid in die lewensvraag of hy/sy regverdige beoordeling (wanneer hy/sy te sterwe kom) sal ontvang**, want regverdige beoordeling vir alles wat jy gedoen het/met moeite vermag het, is vir alle mense belangrik./Bv. versreël 4 (Kwatryn 11): *volgens ons moeite en geduld betaal?*
- **Die spreker wonder of hy/sy/die mens ooit regverdig vergoed/beoordeel sal word, (as hy/sy meer doen as wat van hom/haar verwag word)**, want die lewe openbaar selde regverdigheid./Bv. versreël 3–4 (Kwatryn 11): *sal U vir ons wat ons kostuums uittrek volgens ons moeite en geduld betaal?*
- **Die spreker dink na oor die lewensvraag of die mens kan voorgee om iets te wees wat hy/sy nie is nie** as hy/sy aan die einde van die lewe gestroop voor God staan./Bv. versreël 3 (Kwatryn 11): *sal U vir ons wat ons kostuums uittrek ...*
- **Die spreker dink daaroor dat 'n mens soms vergeet om reëls te volg**, want die onverwagte/versoekings kom oor jou pad./Bv. versreël 1 (Kwatryn 12): *In hierdie klug vergeet soms 'n akteur heel onverwags sy reëls ...*
- **Die spreker dink daaroor na dat hy/sy sy/haar eie keuses/optrede/besluite in die lewenspel bepaal**, want daar is nie souffleurs wat vir jou voorsê wanneer jy die lewensreëls onverwags vergeet nie./Bv. versreël 4 (Kwatryn 12): *maar geen souffleur se stem dring tot hom deur.*
- **Die spreker verwoord die mens se alleenheid in die lewenspel, want hy/sy kry nie hulp van ander nie**; die souffleur verleen nie hulp nie./kan nie gehoor word nie./Bv. versreël 4 (Kwatryn 12): *maar geen souffleur se stem dring tot hom deur.*

- **Die spreker is van mening dat die lewe nie ernstig opgeneem kan word nie, maar 'n klug is** wat bestaan uit verskillende soorte situasies waarin onmoontlike dinge met jou gebeur./Bv. versreël 1 (Kwatryn 12): *in hierdie klug vergeet soms 'n akteur ...*
- **Teen die einde van die lewe wonder die meeste mense oor die betekenis/waarde van sy/haar rol**, want die spreker verwys na ander toneelspelers wat dieselfde vrae vra./Bv. versreël 2 (Kwatryn 13): *vra menigeen aan die verhoog se kant ...*
- **Die spreker wonder, saam met al die ander akteurs, of hy/sy 'n hoofrol, of 'n mindere agtergrondrolletjie in die lewe vertolk het**, want die spreker vra of hy/sy die held, of 'n figurant was./Bv. versreël 3 (Kwatryn 13): *Is ek van hierdie klug die held of teen die agterdoek 'n figurant?*
- **Elke mens wil graag weet wat sy/haar aandeel aan die sukses van hul lewenstoneel is**, want dit bly lewenslank 'n vraag waarmee elke mens worstel./Bv. versreël 3–4 (Kwatryn 13): *Is ek van hierdie klug die held of teen die agterdoek 'n figurant?*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

10

OF

VRAAG 2: KONTEKSTUELE VRAAG
“last grave at dimbaza” – Fanie Olivier

Vraag	Antwoord	Punt
2.1	“(op 'n wintersnag) so all forlorn” ✓	1
2.2	Dit beklemtoon/suggereer die harde/genadelose/koue/ellendige/armoedige/primitiewe omstandighede./ Vertraag die tempo van die versreël. ✓ <i>Die kandidaat kan nie net die woord <u>beklemtoon</u> as antwoord aanbied nie.</i>	1
2.3	Sinekdogee ✓ Die spreker beklemtoon die omstandighede/baie kinders/omstanders wat nuuskierig is. ✓	1 1
2.4	Herhaling ✓ Dit suggereer/wys dat die ma baie bly is/opgewonde is oor die vooruitsig van lobola. ✓ Vergelyking/Metafoor ✓	1 1 1
2.5	Dit wil die afstand tussen die pa en sy gesin/trekarbeiderstelsel wat hier as milieu aangebied word/moeilike omstandighede van mense onder die vroeëre Apartheidsregering beklemtoon./Die plekke en gebeure is werklik. Dit wil beklemtoon hoe lank dit geduur het voordat die brief sy bestemming bereik. ✓	1

2.6	<p>Ja Dit verleen geloofwaardigheid aan die spreker./ Dit beklemtoon die politieke omstandighede van daardie tyd./die feit dat mense in sulke omstandighede eerder Engels as Afrikaans gebruik het./ Dit wil juis wys dat die mense in die vorige tuislande Engels bo Afrikaans verkies het./in Engels gekommunikeer het./ Dit sluit by die BBC-dokumentêr, wat in die inhoud en slot ter sprake is, aan./ Dit verleen 'n amptelike etiket aan die doods aankondiging. √√</p> <p><i>Kandidaat bied enige TWEE antwoorde vir EEN punt elk aan.</i></p> <p><i>Die kandidaat kan binne konteks van hierdie gedig, nie NEE as antwoord aanbied nie.</i></p>	2
		10

OF

VRAAG 3: KONTEKSTUELE VRAAG**Die skedel lag al huil die gesig – Wilma Stockenström**

Vraag	Antwoord	Punt
3.1	<p>Dit bevestig die spreker se sekerheid oor die dood. <i>Eendag</i> word beklemtoon. Die voorplasing/isolering van <i>eendag</i> beklemtoon die woord. Die agterplasing/isolering/beklemtoning van <i>die dood</i> word daardeur moontlik gemaak. √√</p> <p><i>Die kandidaat bied enige TWEE antwoorde vir EEN punt elk aan.</i></p>	2
3.2	<p>Dit suggereer die onafwendbare aftakeling/dood/ontbinding van die mens/liggaam deur die dood. √</p>	1
3.3	<p>Ja Dit beklemtoon hoe onbelangrik die mens is./ Dit suggereer die mens is gelykstaande aan diere wat niks spesiaals is nie./ Dit ondersteun die boodskap dat die mens niks het om oor aanstellerig te wees nie./ Dit suggereer dat die mens (eintlik) pateties is./ondersteun die tema dat 'n mens net oor die mensdom kan huil./ Die mens is deel van die diereryk.</p> <p style="text-align: center;">OF</p> <p>Nee Die mens het baie bereik op aarde wat diere nie kan doen nie. √</p> <p><i>Die kandidaat bied by 'n Nee-antwoord iets soortgelyks binne konteks van die gedig aan.</i></p>	1

3.4	Die mens is gierig./buit die aarde/omgewing uit. ✓ Die mens werk soos bye om rykdom/stawe goud/materiële besittings te vergaar./ Die beeld sluit aan by die mens wat besittings opgaar. ✓	1 1
3.5	Somber/hartseer stemming ✓ aa-assonansie/s-alliterasie ✓ Oksimoron ✓	1 1 1
3.6	Ja Die mens vernietig die aarde/homself. OF Nee Nie alle mense vernietig nie, daar is ook diegene wat bewaar. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n gemotiveerde antwoord binne konteks van die gedig aan.</i>	1
		10

OF

VRAAG 4: KONTEKSTUELE VRAAG

'n tipe epistemologie van water – Breyten Breytenbach

Vraag	Antwoord	Punt
4.1	“somber”/“suf”/“reën”/“garseer”/“gebuig”/“windstrome” ✓	1
4.2	Die woordgebruik/gebruik van die woord “saamgewriemel’./ Geen kommas/voegwoorde wat tussen die woorde gebruik word nie./ Opnoeming kom in dié versreëls voor./ Die r-alliterasie beklemtoon die onordelikheid./ Die gebruik van enjambement ✓	1
4.3	Polisindeton ✓ Die reaksie van die vlugteling word uitgehef./Die omvang van die hartseer word uitgehef. ✓	1 1
4.4	Die aanhoudende rolbeweging van die water word beklemtoon. ✓	1
4.5	Die mens en dier is voortdurend aan natuurkragte uitgelewer. ✓ “weer en weer en weer” ✓	1 1
4.6	Diere sowel as mense vlug van die vloed na hoër dele. ✓ Die lyke van die verdrinktes kan na die mense én diere verwys. ✓ “noring vare en moere” ✓	2 1
		10

EN

VRAAG 5: KONTEKSTUELE VRAAG
Inversie – Susan Smith

Vraag	Antwoord	Punt
5.1	Die (ryk) vrou (by wie die <i>beringde vriendinne</i> kuier)./lemand van 'n welgestelde voorstedelike gemeenskap. ✓	1
5.2	Sy bedien fyngebak op fyn porselein en silwer. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord, wat op die swierige/luukse/die beste smaak/styl dui, aan.</i>	1
5.3	Dit verwys na stories./skinderstories/die vroue wat kuier./Dit waaroor die vroue praat./skinder. ✓	1
5.4	“fyn gebak” – “klontjies kos” ✓ “aangebied” – “voer” ✓ “silwer” – “geen eetgerei” ✓ <i>Kandidate moet na beide kante van die kontras verwys om EEN punt te verdien.</i>	1 1 1
5.5	Versreël 1–10: Ontevredenheid/snobisme ✓ Versreël 11–23: Aanvaarding/gelatenheid/hartseer ✓ Elkeen moet sy/haar lot aanvaar./Mense sal altyd kla: al het hulle alles of niks./Elkeen is verskillend, of jy ontevrede/snobisties/gelate of hartseer is, dit is soos wat jy is. ✓	1 1 1
5.6	Ja Armoede/rykdom word aangespreek soos wat dit in SA plaasvind./ Mediese sorg in SA ly tekorte./ Hierdie gedig spreek die sosiale probleem van dié wat het teenoor dié wat nie het nie./aktuele lwessies aan. OF Nee Armoede en swaarkry is nie uniek aan Suid-Afrika nie. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n eie motivering binne konteks van die gedig aan.</i>	1
		10
	TOTAAL AFDELING A:	30

AFDELING B: ROMAN

Beantwoord EEN vraag.

VRAAG 6: LITERERE OPSTEL *Die kwart-voor-sewe-lilie* – Eleanor Baker

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Haar ouers bewys aan Iris dat jy in die huwelik vreedzaam verby mekaar kan leef**, want haar ouers woon gemoedelik vir 'n tyd afsonderlik./Bv. bl. 82: *“Trou?” het ek gevra. “Ek wil nie trou nie.” My redes was moeilik verklaarbaar, selfs aan myself. Die onwilligheid was nie net vanweë my eie ouers se huwelik nie; ek het dit trouens goedgekeur dat Pa weg is om te doen wat hy altyd na verlang het. Hy en Ma was nie kwaavriende nie; hy het gereeld huis toe gekom, al was dit net dat sy 'n slag sy klere kon heelmaak.*
- **Die feit dat Iris se ouers in afsonderlike woonplekke binne hul huwelik funksioneer**, laat haar met die idee dat dit dalk 'n oplossing vir konflik in die huwelik kan wees./Bv. bl. 74: *“Ek gee nie om wat julle sê nie,” het Pa beslis. “In Desember trek ek bosveld toe. Die wat wil bly, kan bly.” Ma het gebly./Bl. 55: ... en Ma en Pa het in gemoedelike onbegrip saamgeleef.*
- **Iris besef dat liefde en omgee in 'n verhouding verlange meebring**, wanneer haar ma plaas toe trek om haar eie alleenheid op te hef./Bv. bl. 213: *Ongeveer 'n jaar na ons getroud is, het Ma aangekondig dat haar dae leeg geword het en haar aande selfs erger.*
- **Haar ouers se gebrek aan kommunikasie in die huwelik** laat by Iris die persepsie dat gebrekkige kommunikasie binne verhoudings aanvaarbaar is./Bv. bl. 56: *Ma en Pa het in gemoedelike onbegrip saamgeleef.*
- **Haar ouers se gebrek aan kommunikasie in hul huwelik** laat Iris met die oortuiging dat sy nie gaan trou nie omdat sy bang is dat sy binne so 'n verhouding vasgevang gaan raak./Bv. bl. 82: *“Ek het net geweet dat ek nie vasgevang wou word nie. Ek wou nie aan tafel sit, oorkant 'n mens wat nie meer na my luister nie.*
- **Elsa en Hannes se saaklike, koue huwelik** laat Iris besef dat 'n huwelik sonder warmte moontlik kan wees./Bv. bl. 82: *Dit was ook nie te wyte aan Elsa en Hannes se saaklike, geordende huwelik ...*
- **Elsa se onromantiese onderklere/onromantiese en nugter siening van die huwelik** skok Iris se idee van 'n romantiese huweliksnaag./Bv. bl. 23: *Ek was geskok toe ek die trourok oor haar kop trek en op die bed neersit en sy voor my staan in die mees voorstedelike stel onderklere wat ek nog gesien het.*
- **Hannes se ontrouheid binne hul huwelik** laat Iris besin oor die waarde van die huwelik, omdat sy nie verwag het dat Hannes ontrou sou wees nie./Bv. Bl. 193: *“Kan jy dit glo?” het ek gefluister./“Maar Hannes!”*
- **Elsa se nonchalante aanvaarding van Hannes se ontrouheid** veroorsaak dat Iris oor die waarde van die huwelik besin./Bv. bl. 193: *“Hy kul my,” het Elsa gesê. “Met 'n student van hom.”*

- **Die feit dat die romanse in Hannes en Elsa se huwelik afgekoel het na die geboorte van hul seuntjie**, het Iris laat besef dat die romantiek binne die huwelik naderhand afneem./Bv. bl. 68: *maar teen die tyd dat die kind twee jaar oud was, kon ek min romanse in die situasie sien.*
 - **Elsa raak later in haar huwelik 'n beter en gemakliker ma en vrou** wat Iris bewus maak daarvan dat 'n huwelik later van tyd positiewe gevolge kan inhou./Bv. bl. 190: *... het stralend op en af gedraf met bottels en nat wasgoed en gortwater.*
 - **Elsa en Hannes se gemoedelikheid met mekaar later in hul huwelik** laat dit vir Iris lyk of 'n mens in die huwelik jou eie menswees kan verloor en so opgevang kan raak in die ander persoon./Bv. bl. 55: *Elsa en Hannes het mekaar “Mammie” en “Pappie” genoem ...*
 - **As Kara weier om aan trou en kinders te dink**, laat dit Iris wonder oor kinders in die huwelik./Bv. bl. 28: *Ek is nie 'n broeikas nie. My lyf behoort aan my./Met die eerste oogopslag het swangerskap my nie getref as iets romanties nie, maar ek het darem geglo dat 'n mens niks durf verwerp totdat jy dit self probeer het nie.*
 - **Kara se saambly en latere terloopse troue met Claude** is vir Iris 'n aanduiding dat die huwelik tog 'n opsie behoort te wees, want selfs Kara sien daarvoor kans./Bv. bl. 191: *“Ons is lankal getroud.”*
 - **Die gemoedelikheid en liefdesgebare tussen Kara en Claude** wat Iris tydens haar kuier by Kara ervaar, maak die begeerte om ook in so 'n verhouding te wees by Iris wakker./Bv. bl. 91: *... 'n gebaar so vol liefde dat ek vinnig weggekyk het, meteens hol van verlange na Peter en iemand van my eie om lief te hê.*
- Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 7: KONTEKSTUELE VRAAG Die kwart-voor-sewe-lemie – Eleanor Baker

Vraag	Antwoord	Punt
7.1	Elsa se troue ✓	1
7.2	Die leser hoor die gebeure net vanuit Iris se perspektief./ Die leser weet nie wat die ander karakters dink nie./ Die leser lees 'n subjektiewe weergawe van die gebeure. ✓	1
7.3	Apartheid/Apartheidsjare/In die tyd van die Apartheidsbeleid ✓	1
7.4	Sy weier om die susters as <i>kleinmies</i> aan te spreek. ✓ Sy vleg die kinders se hare. Sy skryf briewe met raad. Sy help brei vir die kleinkinders. ✓ <i>Die kandidaat bied TWEE gepaste voorbeelde uit die roman vir EEN punt elk aan.</i>	1 2
7.5	Johanna het 'n baie gemaklike/gemoedelike verhouding met Iris en haar familie. ✓	1

7.11	Innerlike konflik ✓ Sy was aanvanklik ongeërg oor die feit dat sy en Peter seksueel verkeer het, maar sy wonder oor die ondeurdagtheid van haar impulsiewe besluit. ✓ <i>Die kandidaat se antwoord moet TWEE dele waaruit die konflik bestaan, bevat.</i>	1 1
7.12	Riekie was die strooijonker (by Elsa se troue). ✓ Hy het haar nie aangestaan nie./ Hy het haar koud gelaat./ Sekere dinge van hom het haar irriteer./ Sy het moeg geraak vir hom. ✓	1 1
		25

OF

VRAAG 8: LITERÊRE OPSTEL – Manaka Plek van die Horings – Pieter Pieterse

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Ouma Essie, Manaka se Profeet van die Bybel/geestelike leier, maak dit duidelik dat sy Baas as 'n Christen sien**, want hy is 'n goeie mens./hy bewys goeie dade aan almal./ Bv. bl. 43: *Ouma Essie was reg ... Want jy het haar weggejaag maar agterna het jy tog die malariapille gebring.*/Bl. 91: *Hy gee vir baie mense pille as hulle siek is. Hy gee ook kos vir die mense wat honger is.*
- **Ouma Essie is oortuig dat Baas deur die Here gestuur is/uitverkies is om die mense van Manaka te kom help**, want dis hoe die sendingstasie in die verlede begin is./ Bv. bl. 43: *... want sy weet die tyd het gekom dat iemand gestuur word om die mense van Mana-ka te help.*
- **Ouma Essie bring vir Baas 'n hoender om vir die sendelinge kos te gee** omdat sy hom so aan sy verantwoordelikheid om vir die kerk se mense te sorg, wil herinner./ Bv. bl. 105: *“Dit is vir jou om kos te gee vir die baie mense wat die Here na jou toe gestuur het.” Baas vat die hoender.*
- **Ouma Essie tree op as bemiddelaar tussen Baas en die sendelinge**, want sy besef sy moet die spanning tussen Baas en die sendelinge ontfont./Bv. bl. 117–118: *... baie jare na die buffeljagter verdwyn het, toe versorg die Here nog altyd sy plantjie. En hoekom sal die Here nou sy hand wegvat net oor iets wat tussen mense gebeur?*
- **Ouma Essie tree op as tussenganger tussen Baas en die khuta**, want so verseker sy dat godsdienste sy regmatige plek op Manaka kan behou./Baas in Barotseland kan aanbly om sy droom te kan bewaarheid./Baas later die rol van versorger op Manaka sal kan oorneem./Bv. bl. 167: *“... mense van hierdie hele stam vra hoekom die vergadering van hierdie khuta nie meer met 'n gebed oopgemaak word soos dit al die jare was ...”*“*Ek sal hier bly sit dat ek met my eie ore kan hoor of iemand wat sy geld op honger mense en siek mense in jul families uitgegee het, ook weggejaag word.”*

- **Ouma Essie beïnvloed vir Baas deur te sê dat die Here vir sy kinders drome gee, dat sy droom om 'n boot op die rivier te bedryf die plan van die Here is om hom op Manaka te kry,** want sy wil hom herinner aan sy roeping om 'n verskil op Manaka te maak./ Bv. bl. 203: *Die drome wat die kinders van die Here droom, is die drome wat Hy vir hulle gee om te droom, het sy daardie dag gesê./Bl. 203 “Dis nie ons wat jou pla nie. ... Dit is die Here, jongman.”*
- **Ouma Essie bely teenoor Baas en die sendelinge dat sy haar Bybel in die water gegooi het toe sy aan God getwyfel het sodat Baas kan hoor dat almal soms in hul geloof twyfel./Bv. bl. 163: “Toe het ek, toe ek al 'n ou vrou was, my Bybel in die rivier gegooi ...”/Bl. 184: (Baas) *Kan 'n mens die ewige lewe hê en dit verloor? Ouma Essie het haar Bybel in die rivier gegooi.***
- **Ouma Essie gee muluti Joseph se lyfband vir Baas om sy broek bo te hou,** omdat sy hom wil lei om simbolies in sy rol as geestelike leier in te groei./want dis simbolies van die krag wat (so glo sy) Baas besit om haar man se opvolger te wees./Bv. bl. 121: *“'n Sterk man moet 'n sterk lyfband dra.”*
- **Ouma Essie help Baas in sy soeke na 'n Christenidentiteit,** want sy beantwoord sy vraag oor wat van 'n mens 'n Christen maak./sy verwys hom na gedeeltes in die Bybel om hom te help met antwoorde op sy vrae./sy vra hom of hy 'n Bybel het./of hy die Bybel glo./Bv. bl. 202: *Jou reg om 'n Christen te wees maak van jou 'n Christen./Bl. 202: “Glo jy hierdie Boek?”/Bl. 202: “Nou vat al twee saam en gaan lees Romeine 10 vers 20.”*
- **Ouma Essie konfronteer Baas met sy geloof in die Bybel** omdat haar opdrag aan hom om sekere teksgedeeltes in Romeine te lees die behoefte by hom skeep na meer kennis./ Bv. bl. 202: *“Ek het twee. Dit wil nie sê ek het die antwoorde nie.”/Bl. 203: “Dis nie ons wat jou pla nie... Dit is die Here, jongman”, sê sy./Bl. 207: “Wat weet jy van Jesus?” vra Baas.*
- **Ouma Essie stel voor dat Baas uit Romeine in die Bybel moet lees (op soek na antwoorde),** want hy erken dat hy nie al die antwoorde het nie./Bv. bl. 202: *“Ek het twee. Dit wil nie sê ek het die antwoorde nie.”*
- **Ouma Essie gee opdrag dat Baas teksgedeeltes uit Romeine moet lees,** want sy besef dat hy toenemend worstel met/konflik ervaar oor sy Christenskap./dat hy in die Bybel belangrike antwoorde sal kry./Bv. bl. 210: *Hoekom het hy nooit gewonder of hy die Bybel glo, tot ouma Essie dit vir hom gevra het nie?*
- **Ouma Essie suggereer dat Baas Manaka toe gestuur is met 'n spesifieke doel (nadat die kerk afgebrand is),** want hy dink onmiddellik terug aan Whitey se woorde oor die sg. familiekwaa./Bv. bl. 234: *Wie weet of jy nie met die oog op 'n tyd soos hierdie Manaka toe gestuur is nie? het ouma Essie gesê./Bv. bl. 234: Is dit dalk ook hoe die familiekwaa werk waarvan Whitey gepraat het?/Bl.191: “Omgee is 'n familiekwaa.”*
- **Ouma Essie gee vir Baas 'n hondjie in die plek van Brindle** en bewys hierdeur aan Baas dat 'n Christen aan sy daade geken word./suggereer dat hy in die toekoms 'n leierhond op Manaka sal benodig./dat sy reeds aanvaar het dat hy sal bly./Bv. bl. 239: *“Dit is 'n hond wat ouma Essie gister al vir jou gestuur het,” sê Grace.*
- **Ouma Essie help Baas om rustigheid oor sy geloof te kry,** want hy begin uit behoefte Bybel lees; dis nie meer 'n ritueel soos op Sable Ranch nie./Bv. bl. 240: *... vroegoggend onder die worsboom langs die water waar Baas in sy ma se Bybel sit en lees./Bl. 26: Selfs toe Baas later die Bybel minder gereeld uithaal en uiteindelik glad nie meer nie ... aand na aand wag vir die ritueel.*
- **Ouma Essie se groot invloed op Baas is duidelik,** want hy bid sy eerste gebed in jare juis by haar siekbed./Bv. bl. 243: *“Dankie, Here. Amen,” sê Baas.*
- **Vir ouma Essie is die bankies by die worsboom sinoniem met die verkondiging van die Woord,** want sy praat gedurig met Baas daarvoor./noem dit die kerk./praat oor die eerste wit man en haar muluti Joseph wat die kinders daar onderrig het./Bv. bl. 118: *Tot daar weer 'n kerkgebou is, sal hierdie boom (en die bankies) die kerk wees.*

- **Baas reageer woedend op Ouma Essie se uitspraak dat hy 'n Christen is**, want hy wil aanvanklik niks met Christenskap te make hê nie./Bv. bl. 43: *“Wat de ... het haar dié idee gegee?”*/Bl. 91: *“Die laaste keer toe iemand jou 'n Christen genoem het, het jy baie lelik gepraat.”*
- **Baas reageer uiters negatief op die suggestie dat hy met 'n doel na Manaka gestuur is**, want hy wil ongebonde en onafhanklik aangaan met sy lewe./wil nie welsynswerk doen en aan ander aandag gee nie./wil op sy boot fokus./Bv. bl. 43: *“Sê vir daardie ouma Essie van jou ek is nie gestuur nie en ek is vir seker nie hier om enigiemand te kom help nie.”*
- **Baas begin hom geleidelik steur aan die plaaslike bevolking se nood/begin uitreik na die plaaslike mense a.g.v. ouma Essie se woorde oor sy goeie daed/Christenskap/die feit dat hy gestuur is**, want hy stap (nadat hy vroeër vir ouma Essie weggejaag het) in die nag Mubuyo toe om malariapille vir Grace weg te bring./Bv. bl. 43: *“Ouma Essie was reg ... Want jy het haar weggejaag, maar agterna het jy tog die malariapille gebring.”*/Bl. 91: *“Hy gee vir baie mense pille as hulle siek is. Hy gee ook kos vir die mense wat honger is.”*
- **Baas wil aanvanklik niks met die khuta te make hê nie/respekteer hulle nie**, want hy noem hulle hansworse./vloek mnr. Mosko./Bv. bl. 87: *“Sê vir hulle hulle kan in hulle ... vlieg,” antwoord Baas.*
- **Baas wil nie die sendelinge op sy blyplek ontvang nie/is baie ontsteld omdat hulle sy privaatheid binnedring**, want hy wil nie by Christenskap/sendingwerk/ander mense betrokke wees nie./glo nie ouma Essie se woorde nie./glo steeds dat hy nie gestuur is nie./Bv. bl. 82: *“Wat soek julle in my kamp?”*/Bl. 82: *“Dit is my kamp die,” sê hy weer. “En daardie is my honde se slaapplek.”*
- **Hoewel onwillig, aanvaar Baas subtiel die verantwoordelikheid vir die versorging van die sendelinge/dat die sendelinge na hom toe gestuur is/dat hy met 'n doel na Manaka gestuur is**, want hy aanvaar die hoender wat ouma Essie vir hom en die sendelinge bring./Bv. bl. 105: *“Dit is vir jou om kos te gee vir die baie mense wat die Here na jou toe gestuur het.”* Baas vat die hoender.
- **Baas aanvaar ouma Essie se optrede/leiding/besluite/bemiddeling by die vergadering onder die worsboom/ingryping om die spanning te ontlont**, want hy stem toe dat die sendelinge op die boonste gedeelte van Manaka kan bly./om te gaan jag om kos te kry./dat hy vir die wit mense sal sê wat hulle moet doen om 'n dak oor hulle koppe te kry./Bv. bl. 118: *“Die ander man wat wit is, sal vir julle sê wat om te doen om 'n dak oor julle koppe te kry.”*/Bl. 119: *“Juffrou Nanna sal jou wegbring.”*/Bl. 121: *Baas vat die lyfband van fyngevlegte voorslagriempies wat ouma Essie uit haar voorskoot se sak haal ...*
- **Baas se aanvaarding van ouma Essie se reëlings oor die situasie op Manaka herinner hom aan sy oupagrootjie en sy rol op Manaka**, want ouma Essie verwys na Baas se oupagrootjie, en Baas ook, as versorgers van Manaka./Bv. bl. 117–118: *“Die man wat die Here uitverkies en gestuur het om die saadjie vir Hom te kom plant, was 'n jagter ... baie jare na die buffeljagter verdwyn het, toe versorg die Here nog altyd sy plantjie. En hoekom sal die Here nou sy hand wegvat net oor iets wat tussen mense gebeur?”*
- **Baas ervaar toenemend konflik oor godsdien/sy godsdienbeleving**, want hy begin meer vrae oor geloof/godsdien/Christenskap vra./want hy vra vir ouma Essie wat van 'n mens 'n Christen maak./Bv. bl. 202: *“Wat maak van 'n mens 'n Christen, ouma Essie?”*
- **Baas besef dat hy sy godsdienonsekerheid moet opklaar**, want dit beïnvloed sy omgang met almal op Manaka./in Barotseland./Bv. bl. 202: *“Ek wil weet, ouma Essie. Ek het dit nodig om te weet.”*/Bl. 202: *“Ek het meer as een Bybel, ouma Essie. Ek het twee. Dit wil nie sê ek het die antwoorde nie.”*
- **Baas se gesprekke/gedagtes bewys al meer dat sy konflik oor godsdien baie intens is**, want hy vra selfs vir meneer Johnnie uit oor Jesus./dink aan woorde van gesprekke met ouma Essie./Bv. bl. 207: *“Wat weet jy van Jesus?”*/Bl. 203: *Die drome wat die kinders van die Here droom, is die drome wat Hy vir hulle gee om te droom, het sy daardie dag gesê.*

- **Baas besef n.a.v. ouma Essie se woorde dat sy droom om, soos sy oupagrootjie, 'n boot op die Zambezi te hê, 'n droom is wat die Here hom gegee het,** want hy kry al meer sekerheid./hy lees al meer uit die Bybel./lees selfs uit Whitey se Bybel./Bv. bl. 210: *Hoekom het hy nooit gewonder of hy die Bybel glo, tot ouma Essie dit vir hom gevra het nie?/Bv. bl. 210: Ek het my laat vind deur die wat My nie gesoek het nie, het hy in Whitey se Bybel gelees.*
- **Baas kry rustigheid oor sy geloof a.g.v. ouma Essie se leiding** wat daartoe lei dat hy nou meer gereeld uit behoefte Bybel lees teenoor die ritueel wat dit vroeër was./Bv. bl. 240: *... vroegoggend onder die worsboom langs die water waar Baas in sy ma se Bybel sit en lees./Bl. 26: Selfs toe Baas later die Bybel minder gereeld uithaal en uiteindelik glad nie meer nie ... aand na aand wag vir die ritueel.*
- **Baas gee die lyfband van muluti Joseph aan ouma Essie terug,** want hy het in die rol van geestelike leier ingegroei./hy het nie meer 'n ander sterk man se hulp nodig om self sterk te word nie./sy godsdienstryd is opgelos./Bv. bl. 243: *“Dankie, ouma Essie,” sê hy. “Ek het dit nie meer nodig nie.”*
- **Baas bid vir die eerste keer in jare wanneer ouma Essie op haar siekbed lê,** want hy is dankbaar vir die ou vrou se rol in sy geloofsoortuiging./hy het sy konflik opgelos./hy weet nou wat sy rol op Manaka is./Bv. bl. 243: *“Dankie, Here. Amen,” sê Baas.*
- **Baas aanvaar die verantwoordelikheid as die geestelike versorger van Manaka,** want direk na die gebed sê hy dat die kerk se deure en vensters gekom het./gaan kap hy die buffelkop teen die boom vas as teken dat hy gekom het om te bly./Bv. bl. 244: *“Die deure en die vensters vir die kerk en vir die huis het gekom,” sê Baas./Bl. 244: By sy kamp dra Baas Morena se horings teen die bult uit en slaan dit bokant Manaka se naambord teen die stutpaal vas.*
- **Die herstel van die bankies deur Baas en Grace dui daarop** dat die Woord op Manaka sal voortleef./dat Baas 'n groot aandeel aan die geestelike versorging/kerk van Manaka se mense gaan hê./Bv. bl. 244: *Baas skroef die eerste bankie se plank op die stutpaaltjies onder die worsboom vas.*
- **Baas se omgee vir die geestelike versorging van mense op Manaka blyk duidelik,** want hy koop meneer Johnnie se vrou en kind los./Bv. bl. 239: *Hy (Baas) stuur hom (meneer Johnnie) om vir sy skoonmense te gaan sê dit is die losprys vir sy vrou en sy kind.*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

OF

VRAAG 9: KONTEKSTUELE VRAAG – Manaka Plek van die Horings – Pieter Pieterse

Vraag	Antwoord	Punt
9.1	Hy probeer Baas in die versoeking lei./ompraat om by diamantsmokkelary betrokke te raak./ Ouma Essie sal onmiddellik onthou dat sy nie vir haar gasvryheid betaal is nie./Hy skuld Ouma Essie geld./ Grace sal herinner word aan sy poging om haar te verkrag. ✓	1
9.2	Baas voorsien kos aan almal wat op Manaka aankom./deel sy lewensmiddele met almal wat honger en siek is./doen welsynswerk./moes konsessiegeld betaal./kon nie die vleis verkoop nie./het die vleis weggegee. ✓✓ <i>Enige TWEE antwoorde vir EEN punt elk.</i> Die mense beskou Baas as 'n Christen op grond van sy daede./aanvaar dat hy 'n goeie mens is./sien in hom 'n geestelike leier./kry in hom iemand wat hulle belange op die hart dra./ Baas aanvaar uiteindelik dat hy met 'n doel na Manaka gestuur is en/of hulle geestelike leier is. ✓	2 1 1
9.3	Sy eerlikheid/doelgerigtheid/standvastigheid/goedhartigheid ✓ Grace glo Baas is 'n Christen daarom raak hy nie by diamantsmokkelary betrokke nie./doen hy nie verkeerde dinge nie./laat hy hom nie deur Riekert omkoop nie. ✓ Dit is realities, want sy Christelike agtergrond/waardes verhoed dat hy die uitnodiging aanvaar./ Hy loop altyd die regte pad./doen altyd die goeie/regte ding./hou hom nie met kwaad op nie./ Baas is 'n sterk man./is in alle omstandighede in beheer./laat hom nie in 'n hoek vaskeer nie./wys dat hy baas is op Manaka. OF Dit is nie realities nie, want as 'n mens graag 'n droom wil laat realiseer, sal jy enige iets doen. ✓	1 1 1 1
9.4	Hulle weet dat hy arrogant/'n bedrieër/skurk is. ✓ Hy word gevange geneem. ✓	1 1
9.5	Hy wou sy oupagrootjie se droom laat voortleef. ✓ Ja In die slot van die roman is Baas en Grace op pad om die boot te gaan soek./word gesuggereer dat die droom steeds voortgaan./word gesuggereer dat die toeristebesigheid steeds kan realiseer./dat 'n nuwe begin voorlê. OF Nee Baas se dae word waarskynlik so vol as gevolg van sy rol as geestelike leier dat die toerbesigheid nooit realiseer nie. ✓	1 1

9.6	Zambezi Grace ✓	1
9.7	Baas het Grace nooit misbruik nie. ✓	1
9.8	Daar is nuwe lewe/hoop/'n nuwe toekoms op Manaka. ✓ Baas en Grace herstel die bankies onder die worsboom./Baas en Grace tree in 'n nuwe verhouding wanneer sy hom op sy versoek op sy naam noem./Hulle stap saam, in Lozi-tradisie, om die boot te gaan soek./na 'n nuwe toekoms. ✓	1 1
9.9	Baas en Mark James het dit verwyder toe Baas die boot na die paalstelling geneem het. ✓ Nanna wil die bankies regmaak, maar Baas wil dit nie toelaat nie. ✓	1 1
9.10	Die Bybel/godsdiens sal steeds op Manaka verkondig word./ Baas aanvaar sy rol as geestelike leier op Manaka/volg uiteindelik in sy oupagrootjie se voetspore./ Baas het gekom om te bly. ✓ Whitey het die hout vir die klaarmaak van die bankies voorsien. ✓ Grace het vir hom gesê dat R5 te min is vir sy drome./hom aan sy oupagrootjie en die droom herinner toe hy wou moed opgee. ✓	1 1 1
9.11	Riekert het haar eenkeer probeer verkrag./Hy gee geld vir Meneer Kebbey om met Grace te trou. ✓ Sy huil oor die verval van godsdiens op Manaka./omdat Baas weier om sy rol as geestelike leier in te neem. ✓ <i>Die kandidate bied EEN rede vir Baas en EEN vir Riekert vir EEN punt elk aan.</i> Dit moet glad nie lekker wees om met iemand te trou vir wie jy nie lief is nie./om met 'n familielid te moet trou nie./ Dit moet baie erg wees om verkrag te word. ✓ <i>Enige soortgelyke antwoord vir EEN punt.</i> Dit moet seer maak om te sien/ervaar hoe iemand vir wie jy omgee, die Here ontken./hom teen godsdiens verset./nie sy roeping erken nie./ Dit moet bitter wees om te vrees dat jy met iemand soos meneer Kebbey moet trou terwyl jy vir iemand soos Baas omgee. ✓ <i>Enige soortgelyke antwoord vir EEN punt.</i>	1 1 1 1
9.12	Ja Dié verteller weet ook dat Baas se oupagrootjie bykans 'n eeu vantevore die kanaal laat bou het./verwys subtiel na die kanaal wat Baas en sy oupagrootjie bind. ✓	1
		25

OF

VRAAG 10: LITERERE OPSTEL *Vatmaar* – AHM Scholtz

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Oom Chai het met Bettie getrou om sy broerskind die skande te spaar**, want sy broerskind was reeds getroud./Bv. bl. 273: *Later het ons gehoor die kind se pa is een van oom Steven se seuns, 'n getroude man met kinders.*
- **Die mense van Vatmaar, Ouma Drieka ingesluit, het min respek vir oom Chai se huwelik getoon** omdat hulle van mening was hy het met 'n kind getrou./Bv. bl. 274: *Hy het 'n kind getrou, die vuilgat!*
- **Oom Chai se huwelik het sy voorkoms beïnvloed**, want hy het sy klere aangepas om jonger te lyk en het nie meer kruisbande gedra nie, maar net 'n belt./Bv. bl. 278: *Óf Bettie óf oom Chai het sy manier van lewe verander.*
- **Die mense het vir oom Chai gelag**, want Bettie het hom domineer en voorgesê hoe om te maak./Bv. bl. 278: *En die mense het gelag as hulle hom met sy nuwe voorkoms sien.*
- **Oom Chai is beïnvloed deur sy huwelik**, want hy het nou aan die stokvel deelgeneem wat hy voorheen veroordeel het./Bv. bl. 279: *Vroeër het hy altyd onder sy peperboom gesit en alles veroordeel wat hy by die stokvel sien gebeur het.*
- **Die ou oumas van oom Chai se portuur het hom 'n gek genoem**, want hy was nou een van die voorbokke met die dans./Bv. bl. 279: *Die blêrrie fool, hy is jags.*
- **Oom Chai se vriende het nie vir hom kom kuier nie**, want hulle het nie meer tuis by hom aan huis gevoel nie./Bv. bl. 280: *Sommer gou het oom Chai se vriende nie meer by hom kom kuier nie, want hulle het gesê hulle voel ontuis.*
- **Oom Chai se dood kan, volgens die dokter**, aan sy huwelik met 'n jonger vrou toegeskryf word./Bv. bl. 281: *Te veel lekker laat die hart staan.*
- **Oom Chai se huwelik bring die lelike in hom na vore**, want hy het nie daarvan gehou dat Bettie met ander seuns dans nie./hy het haar rok oor haar knieë afgetrek sodat die ander nie haar knieë sien nie./Bv. bl. 279: *Hy het nie daarvan gehou dat die seuns met haar dans nie./Bl. 279: As hy dan weg was, het die kêrels met hulle oë vir haar gewys sy moet die rok weer opskuif./Bl. 281: Sy het soos 'n hen in 'n hok in haar eie huis gevoel.*
- **Mevrou Bosman het nie haar man vertrou nie**, want sy was oortuig daarvan dat hy vir Kaaitjie se swangerskap verantwoordelik was./Bv. bl. 249: *Daai pens ... het iets met jou te make.*
- **Mevrou Bosman het haar man manipuleer**, sy het hom met liefde omgekoop om te doen wat sy wil hê./Bv. bl. 249: *En as dit alles oor was, het sy geweet sy kan hom vra net wat sy wil, hy het amper nooit vir haar nee gesê nie.*
- **Mevrou Bosman se wantroue in haar man** het tot gevolg gehad dat sy Kaaitjie wou dwing om vir 'n aborsie te gaan./Bv. bl. 258: *Da' vat ek die hak.*
- **George Lewis trou met Ruth omdat hy haar lief het vir wie sy is**, hy sien nie haar kleur nie./Bv. bl. 12: *I don't see her blackness, you know./Bl. 12: I am not me and she is not she. Our hearts beat as one beat, and we take breath in-between beats together.*
- **Hul huwelik het gevolge vir albei ingehou t.o.v. hul blyplek**, want Ruth het nie by haar Batswana-mense gebly nie en George nie by sy mense nie, hulle het albei in Vatmaar gaan woon, waar almal welkom was./Bv. bl. 20: *In hul sesde huweliksmaand het hulle in Vatmaar kom bly.*
- **Ruth het na haar huwelik groot invloed op Vatmaar uitgeoefen**, want Vatmaar se mense is as deel van Ouma Lewies beskou en die kerk was stampvol met haar begrafnis./Bv. bl. 41: *Die kerk was stampvol want Vatmaar se mense was deel van Ouma Lewies.*

- **Dit blyk dat George en Ruth se dogter bevooroordeeld optree**, want sy het verkies om nie met die mense van Vatmaar in 'n verhouding te staan nie./Bv. bl. 99: *Dad, het sy gesê, I prefer a white man to a coloured man.*
- **Ma Khumalo se vriendskapsverhouding/ouer-kind-verhouding strek oor grense van rasse**, want sy neem vir Borman (Norman) van der Westhuizen in nadat hy beide sy ouers tydens die Boere-oorlog verloor het en sy eie mense hom nie wou hê nie./Bv. bl. 198: *Na Vereeniging wou niemand hom hê nie.*
- **Die invloed van dié verhouding is dat elkeen van hulle iemand gehad het**, want Norman het sy ouers in die Boere-oorlog en konsentrasiekamp en Ma Khumalo haar man en kinders in die konsentrasiekamp verloor./Bv. bl. 199: *Hy was dadelik lief vir hierdie nuwe swart ma, want sy was al wat hy op aarde gehad het. En gelukkig vir hom het sy ook al haar kinders en man in 'n swart konsentrasiekamp, verloor.*
- **Ma Khumalo het toegesien dat hy skool toe moes gaan om te leer lees en skryf**, so kon hy as soldaat briewe aan haar en ook namens Heinrich Miller skryf./Bv. bl. 203: *... my ma het my na 'n skool vir bruin mense gevat.*
- **Norman kon vir Ma Khumalo help met die wasgoed wat sy vir 'n inkomste gewas het**, want sy het moeg geword wanneer sy die bult na die Whites se huis moes uitloop./Bv. bl. 203: *Altyd as ek uit die skool uitgekom het, het ek die wasgoed vir Mister Norman White gevat.*
- **Norman kon later vir Ma Khumalo sorg** en sy het nie meer nodig gehad om wasgoed vir 'n inkomste te was nie./Bv. bl. 204: *Daarna het my ma opgehou wasgoed was, want ek het gesê: Dit is nou my beurt om agter die familie te kyk.*
- **Ma Khumalo het nie alleen gesterf nie**, want Norman was by haar./Bv. bl. 209: *Daardie aand so teen nege-uur het Ma Khumalo Norman se hand gevat.*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 11: KONTEKSTUELE VRAAG Vatmaar – AHM Scholtz

Vraag	Antwoord	Punt
11.1	Kaaitjie het verdwyn./Kenneth het nie geweet wat van haar geword het nie./waar sy haar bevind het nie. ✓	1
	Mevrou Bosman het nie Kenneth se briewe vir Kaaitjie gegee nie. ✓	1
11.2	Ja Sy het die wil om te leef verloor nadat sy nie meer van Kenneth gehoor het nie.	
	OF	
	Nee Daar was nie mediese hulp/'n kliniek/'n dokter beskikbaar om Kaaitjie tydens die geboorte by te staan nie. ✓	1
	EN	
	Kenneth het vir vier dae by Kaaitjie se graf gesit. ✓	1
	Die mense het met Kenneth gesimpatiseer./Kenneth se hand geskud. ✓	1

11.3	<p>Teen daardie tyd was Kaaitjie reeds dood. ✓</p> <p>Hy en Suzanne gaan soek na Tant Wonnies nadat die polisie haar in hegtenis geneem het. ✓</p> <p><i>Die kandidaat kan 'n ander geskikte voorbeeld uit die roman aanbied.</i></p>	1 1
11.4	<p>Mister Burns het vir Kenneth omgee./ Dit was meer as 'n werksverhouding. ✓</p> <p>Hy moes die vorige voorman weer in diens neem. Kenneth was weer 'n skrynwerker. Kenneth kon nie sy toolbox gaan haal nie. ✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied enige TWEE redes vir EEN punt elk aan.</i></p>	1 2
11.5	<p>Sy ma was gekant teen die verhouding met Kaaitjie./ Sy het probeer om Kenneth en Kaaitjie se verhouding te verongeluk./ Sy wou vir Kenneth 'n geleerde vrou kry. ✓</p> <p>Ja Kenneth se ma ken hom en weet wat goed vir hom is.</p> <p style="text-align: center;">OF</p> <p>Nee Ouers/lemand se ma behoort nie in jou liefdeslewe in te meng nie. ✓</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n gepaste motivering van sy eie aan.</i></p>	1 1
11.6	<p>Kenneth se pa het hom beter geken as wat hy homself geken het./ As man het Kenneth se pa verstaan hoe dit voel om na iemand te verlang. ✓</p>	1
11.7	<p>Kenneth en Suzan bly saam in Tante Wonnies se huis al is hulle ongetroud. ✓</p> <p>(Die milieu/gemeenskap keur nie 'n swanger, ongetroude meisie goed nie) gevolglik het Kenneth en Suzan in aparte kamers geslaap. ✓</p>	1 1
11.8	<p>Sy neem Kaaitjie se baba as haar eie aan. ✓</p>	1
11.9	<p>Kliniek Katrina ✓</p> <p>Ja Hy het gevoel Kaaitjie se nagedagtenis kan so vereer word. Hy kan voortgaan met 'n nuwe lewe./sy verhouding met Suzan verder neem.</p> <p style="text-align: center;">OF</p> <p>Nee Kenneth sal hom altyd verwyte omdat Kaaitjie dood is sonder om sy briewe te ontvang. ✓ 'n Kliniek sal hom nog altyd aan Kaaitjie herinner. ✓</p> <p><i>Die kandidaat bied TWEE redes binne konteks van die roman vir EEN punt elk aan.</i></p>	1 2

11.10	Kaaitjie het Kenneth se kind verwag wat indirek tot haar dood gelei het, terwyl Kenneth bid dat hy nie die oorsaak van iemand se seer wil wees nie. ✓	1
11.11	Omdat Kenneth 'n gelowige was, het hy nie die dames misbruik nie. ✓ Hulle wou trou as teken dat God hulle saamgevoeg het. ✓	1 1
11.12	Sy het geweet sy was verantwoordelik vir die brand, maar kon aanvanklik vir niemand sê nie. ✓	1
11.13	Hy was oortuig dat sy ouers Suzan sal aanvaar. ✓ Dit voltooi 'n sirkel van liefde./ Suzan is vroeg sonder 'n pa gelaat en het nou iemand wat sy plek inneem./ Suzan het haar ma verloor, maar het nou byna weer haar pa teruggekry. ✓	1 1
		25
TOTAAL AFDELING B:		25

OF

AFDELING C: DRAMA

Beantwoord EEN vraag.

VRAAG 12: LITERÊRE OPSTEL – Krismis van Map Jacobs – Adam Small

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat mag die innerlike en/of die uiterlike handeling in die antwoord aanbied solank dit met die tema van die uitsiglose bestaan waaruit niemand kan ontsnap nie, verband hou.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Die mense op die Kaapse Vlakte is gevange omdat daar geen infrastruktuur of behoorlike fasiliteite in die ruimte is nie.**/Bl. 49: *Never mind the match-box houses, die sement-strippies wat pass vir strate, never mind die busfares ennie trainfares wat julle moet betaal om te travel werk toe. Never mind lat jul nie amenities en facilities in die township het nie!*
- **Vanweë hul sosio-ekonomiese omstandighede kan hulle nie die township verlaat nie**, want hulle het nie geld om in een van die beter woonbuurte te gaan woon nie./Bl. 50: *Jy't nou 'n opportunity ge-strike om geld te maak, but the others? The others? ... Under the bread-line, man.*
- **Omdat die families ontwortel en alle familiebande en geskiedenis vernietig is**, is daar geen vooruitsigte vir die mense van die Kaapse Vlakte nie./Bl. 50: *Yt Claremont en yt Woodstock yt ge-bulldoze ... tóé, Coloureds, ýt, ýt gaan bly dáárso, ...* /Bl. 50: *En hulle move nooit op nie! Liewerste ónner toe! Kyk, jy word hierso gebore onder die bread-line ... en jy vrek hierso ónner die bread-line ...*
- **Cavernelis word gedwing om 'n beter tuiste vir sy gesin te soek**, omdat die ruimte gevaarlik is./Bl. 31: *... toe het ek deurmekeer geraak moet ... moet die elemente.*/Bl. 32: *'it was drie gangs.*/Bl. 33: *... en ek het net gesê skud hulle.*

- **Cavernelis wil graag in 'n ander/beter woonbuurt gaan bly**, want hy word oor sy Bolandse aksent gespot./Bl. 20: *Mister Cavernelis praat darem mooie taal, nè./Hoge Afrikaans./Kan ek help dat ek van die Boland ... van up-country af ... kom?*
- **Cavernelis voel hom in die Kaapse Vlakte ontuis en wil so vinnig moontlik daar weg**, daarom beoefen hy twee beroepe./Bl. 3: *Ja, hoekom jy jou vrek werk by die polony factory, week in en week uit, en dan elke aand ook nog, en weekends ook nog canvass, canvass, canvass met die soft goods ...*
- **Cavernelis laat toe dat Blanchie misbruik word onder die dekmantel van modelwerk en skoonheidskompetisies**, omdat dit kan beteken dat hulle vinniger uit die township kan wegkom./Bl. 7: *... man, daai ou dêrre haitie-taitie vrek van 'n Cavernelis, hy úse haar, man ... hy use sy eie vlees en bloed so, ...* /Bl. 17: *Nei because haar daddy stuur vir haar yt op die lonely hearts biesagheit, even op die Sondag!*
- Alhoewel Map se ruimte een is waar armoede en werkloosheid deel van hul bestaan is, **het hy besluit om 'n werk te soek**./Bl. 24: *... , daar's 'n job, dis die enigste werk wat hulle vir my wil gee, vir messenger ... Ons het problems gehad met geld ...*
- **Map wil vir hom 'n beter lewe buite die township probeer skep**, daarom probeer hy 'n goeie werk kry./Bl. 31: *... en toe ek 'n job soek, 'n goeie werk, ...*
- **Map is ontwortel en sy geskiedenis is vernietig** daarom soek hy sy identiteit elders./Bl. 16: *Hy was mos altyd die leader ... Ennie leader moet die responsibility vat ...* /Bl. 24: *... Ek wil oek iets gewies het ...* /Bl. 31: *'Cause ek wil somewhere ge-belong het?*/Bl. 50: *Yt Claremont en yt Woodstock yt ge-bulldoze ... tóé, Coloureds, ýt, ýt gaan bly dáárso, ...*
- **Map se soeke na werk is onsuksesvol** want as moordenaar/getatoeëerde wat op sy tronklewe dui, word hy nie vertrou nie. Dus is Map 'n gevangene van sy omstandighede./Bl. 46: *... Jy try vir iets wat goed is, maar foei tog! Was in vir moord, en soek 'n job! You must be crazy!*
- Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 13: KONTEKSTUELE VRAAG – Krismis van Map Jacobs – Adam Small

Vraag	Antwoord	Punt
13.1	Na die Kersorkes. ✓	1
	Die orkes/-leier tree nie vergewensgesind/met vergifnis op nie. ✓	1
13.2	Nee Oompie Paulsen was onverdraagsaam teenoor Map./wou Map nie weer in die Kersorkes laat speel nie. ✓	1
	Die wenmotief is vir hom belangrik. Oompie Paulsen is nie vergewensgesind nie. Oom Paulsen is perfeksionisties (want hy verwag net die beste van sy orkes). Oompie Paulsen gee niemand 'n tweede kans nie. ✓✓✓	3
	<i>Die kandidaat verskaf DRIE gepaste karaktereienskappe binne die konteks van die drama.</i>	

13.3	Vasgevangendheid ✓ Maud is in haar woonstel vasgevang./kom nie uit haar woonstel nie./bekyk die lewe in die township vanuit die venster. ✓ “ytkom” ✓	1 1 1
13.4.1	Sy werk by die masseersalon./ Sy is 'n prostituut wat onder die dekmantel van modelwerk, in Constantia werk. ✓ Blanchie (en haar pa, Cavernelis) beskou hul as verhewe bo die inwoners/“haitie-taitie”. ✓ <i>Die kandidaat verskaf TWEE redes vir EEN punt elk.</i>	2
13.4.2	<i>Die kandidaat verskaf 'n eie gemotiveerde mening, bv.</i> Ja Die kerrimspelers weet dis verkeerd dat Blanchie by 'n masseersalon werk. OF Nee Ander mense het nie iets te sê oor Blanchie se keuses in haar lewe nie. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord binne konteks aan.</i>	1
13.5	Ja Tommy is die skinderbek./“act” net onkundig./ Tommy wil net nog moontlike inligting inwin wat hy kan gebruik wanneer hy van iemand skinder. ✓	1
13.6	Ivan Philander het Klein-Meisie verkrag./verwurg en Map Jacobs is vir die moord op Ivan Philander tot tronkstraf gevonniss. ✓ (Antie Grootmeisie is stom sedert daardie aand en) sy besoek Map in die tronk./was teenwoordig toe Klein-Meisie vermoor is./is ook verkrag. ✓	1 1
13.7	Ja Map het nie die werkgewers (soos voorheen) blameer as hy nie aangestel word nie, maar net nog 'n kans gevra. ✓ Map het nie wraak geneem soos wat almal verwag het sal gebeur wanneer hy vrygelaat word nie./van Blanchie hoor nie. ✓ Map het vir Blanchie vergewe vir die aborsie/dade met die “wit varke”. ✓ <i>Nee kan nie as 'n antwoord aangebied word nie.</i>	3
13.8	Map moet op sy geloof konsentreer./ Blanchie sal Map se aandag van sy geloof/nuwe pad aflei./ Om vir Blanchie te help om haar droom te verwesenlik, sal Map noodgedwonge weer by misdaad/bendes betrokke raak om finansiële redes. ✓	1

VRAAG 14: LITERÊRE OPSTEL *Mis* – Reza de Wet

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

Dis 'n breë raamwerk van feite.

Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Miem wend pogings aan om haar uitsiglose bestaan te verbeter wanneer sy bly werk om 'n beter lewe vir haar en Meisie te probeer bewerkstellig**, want haar harde werk met die mis hou moontlike finansiële voordeel in./Bv. bl. 6: *Die skêr is al weer stomp, Meisie, jy moet dit slyp. Meestal beesmis. So dertig perdemis en tien vark. Ja, ons doen goed die maand.*
- **Miem sien Konstabel se koms as 'n geleentheid om vir Meisie 'n moontlike liefdesuitkoms te bied**, want sy moedig 'n verhouding aan./Bv. bl. 24: *Meisie kook die heerlikste kos, weet u?*
- **Miem glo dat Gabriël tog ondertoe sal kom wanneer Meisie tot trou kom**, wat daarop dui dat sy hoop om 'n normale huweliksverhouding met haar man te hê./Bv. bl. 48: *Ek is seker hy sal afkom ... as Meisie die dag trou.*
- **Miem gebruik ook die koms van die konstabel as tydelike ontvlugting van haar vasgevangenskap** wanneer sy haar hart teenoor hom oopmaak./Bv. bl. 31: *Van na die Depressie af. Dit was vir my arme man te veel.*
- **Miem glo vir 'n paar oomblikke dat sy vry kan word van haar uitsiglose bestaan** toe sy met Konstabel oor Gabriël praat./Bv. bl. 47: *Dit is so lank laas ... lank laas ... dat 'n man vir my goeienag gesê het.*
- **Miem ervaar tydelike seksuele bevryding**, want sy erken teenoor Konstabel dat sy teenwoordigheid iets in haar aanwakker./Bv. bl. 48: *om 'n man hier te sien ... dié tyd van die nag ... wel ... dit maak weer dinge in my wakker.*
- **Gertie beweeg weg van haar uitsiglose vasgevangenskap wanneer sy Konstabel se geselskap opsoek**, want sy is alleen en eensaam./Bv. bl. 43: *Konstabel, ek wil graag iets vra. Ek hoop nie u gee om nie.*
- **Gertie verander wanneer sy die konstabel se tante begin naboots**, want sy wil soos tant Hannie sensueel wees./Bv. bl. 47: *GERTIE kyk in ekstase na haarself in die denkbeeldige spieël.*
- **Gertie word meegevoer deur die Konstabel se vertelling van sy tant Hannie**, en dit is 'n poging tot seksuele bevryding./Bv. bl. 45: *GERTIE wieg heen en weer met haar lyf skerp agteroor en haar kop heeltemal terug.*
- **Gertie se verandering na Hannie is 'n tydelike bevryding**, want dan skrik sy terug en vlug./Bv. bl. 47: *GERTIE lyk verward, asof sy skielik wakker skrik. Sy gryp haar bloes en haarnaalde van die tafel af en verdwyn vinnig deur die agterdeur.*
- **Gertie se tydelike ontvlugting van haar saai oujongnooibestaan wys haar behoefte** om nie so vasgevang te wees in 'n bestaan wat geen opwinding bied nie./Bv. bl. 46: *GERTIE laat haar bloes op die vloer val. Onder haar bloes dra sy 'n onooglike wit wol-frokkie.*
- **Gertie leef haar in Konstabel se wêreld in en stel haar oop om gemanipuleer te word**, juis omdat sy wil losbreek van haar vasgevangenskap./Bv. bl. 45: *Nog. (Sag en byna smekend) Nog, as u wil.*
- **Die verandering van die konstabel tot magiese nar skep die geleentheid vir Meisie se rituele dans** wat haar hunkering na verandering duidelik wys./Bv. bl. 50: *Die KONSTABEL trek die baadjie stadig en met groot behae aan.*
- **Meisie hunker na 'n totale permanente bevryding** en sy verander in die slot om bevry te word van haar ma./Bv. bl. 51: *Sy breek skielik weg van hom.*
- **Meisie dans by die deur uit**, want sy breek los van haar huidige omstandighede./Bv. bl. 51: *Sy dans na die agterdeur.*
- **Ons leer Meisie ken as 'n gehoorsame dogter**, maar uit die slotbeeld sien ons hoe sy verander het in 'n bevryde, onafhanklike vrou./Bv. bl. 51: *Haar dans word uitbundiger.*
- **Meisie ervaar vryheid**, want sy dans voor Konstabel by die deur uit./Bv. bl. 51: *Voordat sy oor die drumpel dans, staan sy stil en kyk om na die KONSTABEL.*
- **Meisie se kaalvoetdans skep die illusie van vry word van die aardse** en daarom is die feit dat sy kaalvoet dans juis deurslaggewend./Bv. bl. 51: *Jy het mos gesê sonder skoene.*

AFDELING A: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: POËSIE [10 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	6–7	5	4	3	0–2
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 7 PUNTE	Diepgaande interpretasie van onderwerp -Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die gedig gerugsteun is -Uitstekende begrip van die genre en gedig	-Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer -Respons redelik gedetailleerd -Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie -Begrip van genre en gedig duidelik	-Redelike interpretasie van die onderwerp. -Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp -Enkele argumente word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie -Basiese begrip van genre en gedig	-Onbevredigende interpretasie van die onderwerp -Byna geen punte wat die onderwerp ondersteun nie -Onvoldoende begrip van genre en gedig	-Geen begrip van die onderwerp nie -Geen verwysing na die gedig nie -Leerder het nie die genre en gedig onder die knie nie
STRUKTUUR & TAAL	3	2	1	1	0
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 3 PUNTE	-Samehangende struktuur -Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling -Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek -Grammatika, spelling en puntuasie feitlik foutvry	-Duidelike struktuur en logiese vloei van argument -Vloei van argumente kan gevolg word -Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek	-Enkele bewyse van struktuur -'n Goed gestruktureerde logiese vloei en samehang ontbreek in die opstel -Geringe taalfoute; toon en styl meestal gepas	-Struktuur toon tekens van swak beplanning -Argumente nie logies gerangskik nie -Taalfoute beduidend -Toon en styl nie geskik nie	-Struktuur swak -Ernstige taalfoute -Foutiewe styl
VERSPREIDING VAN PUNTE	9–10	7	5	4	0–2

AFDELING B EN C: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: ROMAN EN DRAMA [25 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	12–15	9–11	6–8	4–5	0–3
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 15 PUNTE	-Uitsonderlike respons: 14–15 Uitstekende respons: 12–13 -Diepgaande interpretasie van onderwerp -Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die roman/drama gerugsteun is -Uitstekende begrip van die genre en teks	-Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer -Respons redelik gedetailleerd -Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie -Begrip van genre en teks duidelik	-Redelike interpretasie van die onderwerp; nie alle aspekte in detail ondersoek nie -Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp -Enkele argumente word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie -Basiese begrip van genre en teks	-Onbevredigende interpretasie van die onderwerp: byna geen aspekte in detail ondersoek nie -Min punte wat die onderwerp ondersteun -Baie min relevante argumente -Weinig begrip van genre en teks	-Geen begrip van die onderwerp nie -Swak poging om die vraag te beantwoord -Argumente oortuig nie -Leerder het nie die genre en teks onder die knie nie
STRUKTUUR & TAAL	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 10 PUNTE	-Samehangende struktuur -Uitstekende inleiding en slot -Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling -Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek	-Duidelike struktuur -Logiese vloei van argument -Inleiding, slot en ander paragrawe samehangend georganiseer -Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek	-Enkele bewyse van struktuur -Logika en samehang is duidelik, maar met foute -Enkele taalfoute; toon en styl meestal gepas -Paragrafering meestal korrek	-Struktuur toon tekens van swak beplanning -Argumente nie logies gerangskik nie -Taalfoute beduidend -Toon en styl nie geskik nie -Paragrafering foutief	-Gebrek aan beplande struktuur belemmer vloei van argumente -Taalfoute en foutiewe styl laat hierdie skryfstuk misluk -Styl en toon nie geskik nie -Paragrafering foutief
VERSPREIDING VAN PUNTE	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4